

спортивний туризм, в першу чергу, пов'язані з економічними проблемами розвитку суспільства, а також з майже повною відсутністю державної та громадської підтримки цього виду спорту, недосконалістю, а в окремих випадках і відсутністю сучасної нормативно-правової, методичної та інформаційної бази, яка б враховувала його реалії, а також внутрішніми організаційними проблемами в самому туристсько-спортивному русі, що накопичились за останні роки.

Література

1. Соколов В. Спортивний туризм на сучасному етапі: навч. пос. / В. Соколов, В. Федорченко – К.: Вища школа, 2010. – 234 с.
2. Усе про туризм, туристична бібліотека: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourlib.net/>

Чвортко Л.А.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,*

Кирилюк І.М.

*к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства та соціально-поведінкових наук
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

СТРАХУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКИХ ТУРИСТІВ ЗА КОРДОНОМ

Розширення меж туристичних ринків в умовах лібералізації руху потоків капіталу, товарів і послуг, зміцнення інтеграційних зв'язків і глобалізаційних процесів, швидке зростання туристичної активності населення, актуалізують проблеми використання страхових механізмів у процесі туристичної діяльності та страхового захисту туристів за кордоном.

Незважаючи на складні політичні і суперечливі соціально-економічні умови, виїзний туризм в Україні продовжує утримувати лідерство серед інших його видів та форм.

Як відомо, виїзний або зарубіжний туризм – це подорожі громадян країни, які проживають на її території і виїжджають на відпочинок до інших держав. За даними офіційної статистики, виїзний туризм в останні роки демонстрував відносно стабільний розвиток і поживлення (рис. 1). Так, показник частки туристів-громадян України, які виїжджали за кордон у загальній кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України, у 2012 р. становив 65,2%, у 2013 р. – 72,9%, у 2014 р. його значення (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) сягнуло майже 90%.

Аналіз структури виїзного туризму показує, що у 2013 р., незважаючи на загальне зростання кількості туристів, лише 8,8% (-3 відсоткових пункти до рівня 2012 р.) із загальної кількості громадян України, які виїжджали за кордон, обслуговувались вітчизняними суб'єктами туристичної діяльності. У 2014 р. послугами турфірм скористалися 9,3% (+0,5 в. п. до рівня 2013 р.) українських туристів, які виїжджали за кордон. Це, свідчить про те, що туристи стають більш самостійними, вірять у власні сили, а з розвитком мережі Інтернет стало набагато простіше бронювати готелі та переїзди без допомоги посередників.

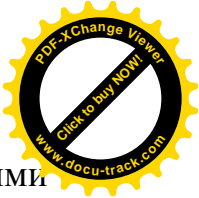
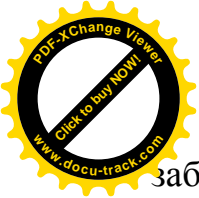

Рис. 1 Динаміка кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України та туристів-громадян України, які виїжджали за кордон у 2000-2014 рр.

Страхуванню подорожей за кордоном відводиться значна увага у силу страхових традицій, що склалися, та високого рівня страхової культури. Як показують дослідження, питання забезпечення безпеки в міжнародному туризмі визначено в цілому ряді міжнародно-правових документів, зокрема, у Глобальному кодексі етики туризму, деклараціях та інших підсумкових документах конференцій, що регулярно організуються міжнародними організаціями, які працюють у галузі туризму [1, с. 7-8]. Результати дослідження цих документів дозволяють визначити, що забезпечення туристської безпеки неможливе без присутності страхування. Насамперед це обумовлюється урізноманітненням видів та форм ризиків, що супроводжують туристичну активність, і ризикоутворюючих факторів у сфері міжнародного туризму.

Інститут страхування від імовірних ризиків у країні (місці) тимчасового перебування, насамперед фізичного характеру та пов'язаними з цим майновими втратами є важливим елементом у захисті українських туристів за кордоном.

Слід зазначити, що згідно зі ст. 16 Закону України «Про туризм» [4], медичне страхування та страхування від нещасного випадку, є обов'язковим і

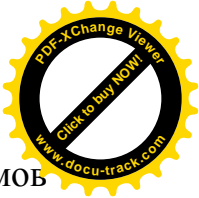
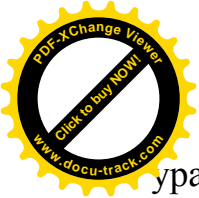
забезпечується суб'єктами туристичної діяльності на основі угод зі страховими компаніями, що мають право на провадження такої діяльності. Обов'язковість медичного страхування громадян, які виїжджають за кордон закріплено ст. 9 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» [3].

Водночас, обов'язкове (медичне та від нещасного випадку) страхування туристів поширюється лише на раптові захворювання, що не мають хронічного характеру. Якщо ж у туриста під час подорожі загострюється хронічне захворювання, то медичний поліс не відшкодовує витрати на такий вид захворювання. У цьому разі витрати на лікування за кордоном турист сплачуватиме самостійно.

Характерною рисою добровільного страхування медичних витрат при здійсненні подорожі (поїздки) за кордон є включення у нього так званого страхування невідкладної допомоги. Страхування невідкладної допомоги – специфічний вид страхування, об'єктом якого є негайне надання застрахованому допомоги у певних надзвичайних ситуаціях. Якщо в класичному страхуванні йдеться про відшкодування збитку, то у страхуванні невідкладної допомоги – про надання послуги у формі негайної допомоги. Елемент відшкодування у страхуванні невідкладної допомоги відходить на другий план, тому що на перший виходить елемент послуги з надання такої допомоги.

Добровільне страхування від нещасного випадку є додатковим покриттям до програми добровільного страхування медичних витрат під час поїздок за кордон. Вказаний вид страхування забезпечує додатковий захист на випадок втрати працездатності або смерті застрахованої особи. Якщо програма добровільного страхування медичних витрат під час поїздок за кордон забезпечує компенсацію витрат, пов'язаних з лікуванням та наданням першої медичної або невідкладної допомоги, то страхування від нещасного випадку допускає одноразову виплату за фактом отримання травми, присвоєння групи інвалідності або смерті.

Наявність належно оформленого страхового поліса значно полегшує вирішення комплексу питань, що виникають у разі завдання шкоди життю та здоров'ю українських туристів за кордоном. Проте, на думку дослідників, нерідко як туристичні підприємства, так і туристи до питань страхування підходять легковажно й формально. Зокрема, досить часто туристи байдуже та недбало ставляться до оформлення страхового поліса, замість прискіпливого вивчення його положень, лише побіжно переглядають [2, с. 104]. Умови страхування і порядок своїх дій туристи взагалі не читають до настання страхового випадку. Придбання страхового поліса розглядається ними з

урахуванням мінімальних вимог до його наявності як однієї з основних умов можливості виїзду за кордон.

Як правило туристичні підприємства пропонують своїм клієнтам страхові медичні поліси в комплекті з оформленим туристичним обслуговуванням (турпродуктом), тому мало хто із застрахованих осіб (туристів) замислюється над тим, які ризики покриває страховий поліс. Досить часто туроператори для здешевлення вартості туристичних послуг співпрацюють зі страховиками, які пропонують дешеві страхові послуги і сумнівно організовані страхові програми. Страхові компанії, що залучають клієнтів за допомогою занижених тарифів, з часом починають зазнавати труднощів з виплатами. Вони обмежують обслуговування клієнтів, відмовляють в оплаті медичних послуг і достроково розривають договори, що були укладені за демпінговими тарифами.

Ми поділяємо думку вчених, зокрема Н.А. Опанасюк [2], щодо необхідності створення в Україні пулу зі страхування туристів для вироблення єдиної концепції обов'язкового страхування (медичного та від нещасних випадків) туристів, які подорожують за кордон. Зазначений документ має містити перелік ризиків з урахуванням існуючих на сьогодні ризиків у міжнародному туризмі та ризикоутворюючих факторів, умови страхування, тарифи, а також розмежування відповідальності при виникненні надзвичайних ситуацій, боротьба з демпінгом.

Отже, хоча законодавством України й створено певний механізм захисту вітчизняних туристів за кордоном, засоби їх захисту повинні бути більш дієвими. В умовах зростання динаміки туристичних потоків між країнами, та посилення вимог до якості туристичних послуг і безпеки туризму наявність ефективної системи страхування, що забезпечує механізми покриття майнових та інших втрат туристів стає визначальною передумовою участі кожної країни в міжнародному туризмі.

Література

1. Абрамітова Д.Р. Міжнародне регулювання страхування на світовому туристичному ринку / Д.Р. Абрамітова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 3 – С. 5-13.
2. Опанасюк Н.А. Захист прав українських туристів за межами України / Н.А. Опанасюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 4. – С. 100-108.
3. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
4. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>